

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Statsvetenskapliga Institutionen

Med rädsla som frame –
Ett experiment om framingeffekter och svenska hotbilder

Kandidatuppsats i
Statsvetenskap
VT 2008
Maria Nordling
Handledare: Frida Boräng
Carl Dahlström
Antal ord: 8636

Abstract

Titel:

Författare: Maria Nordling

Handledare: Frida Boräng
Carl Dahlström

Sidantal: 34

Inlämnad: VT 2008

Bakgrund: Det är idag vedertaget att opinionen påverkas av hur den politiska eliten och/inklusive media framställer situationer. Ett ökänt exempel på detta är scenariot som utspelade sig i USA efter terrorattacken 11/9 som resulterade i införandet av ökade befogenheter för polisiära myndigheter att övervaka befolkningen. Det problemområde uppsatsen tar sig an handlar om framing kan påverka svenskars attityder till övervakning till samma riktning. Eftersom litteratur på området indikerar att rädsla spelade en nyckelroll i det amerikanska klimatet som producerade Patriot Act används rädsla som frame i uppsatsen.

Syfte: Syfte med uppsatsen är att undersöka huruvida om skrämmande information gör folk mer positivt inställda till övervakning. Annorlunda uttryckt, om tillgång till viss information påverkar människor att ändra attityd.

Metod: För att kunna variera den oberoende variabeln och hålla allt annat lika har jag genomfört studien i form av ett experiment. Deltagarna har delats in i två grupper, en experimentgrupp och en kontrollgrupp. Experimentgruppen fick stimulus i form av en text med syfte att skrämja dem medan kontrollgruppen fick en neutral text. Efter att ha läst respektive text ombads deltagarna svara på samma frågor. Frågan var huruvida stimulus skulle generera en signifikant skillnad mellan gruppernas attityder till förslag på ökad övervakning.

Resultat: Resultatet visade att det inte fanns en signifikant skillnad mellan grupperna. Stimulus har inte påverkat deltagarna. I slutsatsen följer en diskussion om vad det kan bero på. Bland de tänkbara förklaringarna finns: antingen är stimulus för svagt, brottslighet som frame är för svag för deltagarna eller så fungerar inte framing i detta sammanhang.

Förslag på framtida forskning: För vidare forskning på området föreslås t.ex. undersökningar av fler hotbilder, eller betydelsen av för Sverige speciella omständigheter så som högt socialt kapital.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
2. Syfte	5
3. Tidigare forskning	5
3.1 Att påverka opinionen	5
3.1.1 Framing	5
3.1.2 Hur fungerar det?	6
3.1.3 Förutsättningar	9
3.2 Framing inom ramen för min undersökning	10
3.2.1 Kontextuella friheter samt rädsla och trygghet	10
3.3 Relevans för studien	11
4. Frågeställning och hypotes.....	12
5. Metod	12
5.1 Experiment	12
5.1.1 Design.....	12
5.1.2 Texterna.....	13
5.1.3 Frågorna	14
5.1.4 Pilotundersökningen.....	16
5.1.5 Deltagare och plats	16
6. Resultat.....	17
6.1 Randomiseringen.....	17
6.2 Validitet.....	18
6.3 Resultat fråga för fråga.....	18
6.4 Resultat hypotes	21
7. Slutsatser	22
7.1 Förslag på vidare forskning.....	24
8. Referenslista	25

1. Inledning

Sedan terrorattackerna i USA 11/9 2001 har kriget mot terrorismen stått högt på dagordningen i många västländer. I syfte att skydda landet från terrorister infördes 2002 den ökända lagsamlingen Patriot Act som innebar en betydlig ökning av befogenheter hos amerikanska myndigheter. En av de stora frågorna var: varför reagerar inte det amerikanska folket? En teori är att folket helt enkelt var så rädda för en till attack att säkerhet blev det viktigaste. (Kinn 2002, Davis & Silver). Och läget tycks inte förändras. Den kanadensiske medieforskaren David L. Altheide (2006) menar att stämningen håller i sig eftersom folket varje dag möter en mediamaskin och en regering som uppmanar till rädsla. Han skriver om rädlans politik, något han menar är ständigt pågående, att samhällsklimatet (media, institutioner, regeringen) uppmanar folket att vara på sin vakt. Samtidigt debatterar opinionsforskarna, hur enkelt är det egentligen att påverka människors åsikter? Räcker det med att förse människor med en viss typ av information för att man ska få ett visst resultat? Teorin om framing går ut på att sättet man formulerar problemet på är det som avgör hur människor bildar åsikter om det.

Altheide använder sig av följande exempel för att demonstrera rädlans politik. Han berättar om en skola i Arizona där det ännu inte har skett någonting brottsligt men man installerar dem i fall att någonting skulle hända. Genom att göra så sänder man signaler till barnen att någonting kan hända, lär dem att vara på sin vakt. (Altheide 2006:31-34) Om detta stämmer behövs det kanske inte en terrorattack för att skrämman ett folk till att ge upp delar av sina rättigheter utan en konstant nivå av en skrämmande media och andra symboler så som övervakningskameror. Det jag intresserar mig för är om vi är på väg åt samma håll i Sverige. När jag var på en av gymnasieskolorna för att göra min undersökning berättade en lärare att det fanns övervakningskameror på skolan, trots att de inte hade problem med t.ex. skadegörelse. Det händer i Göteborg, i Sverige, idag. Vi har inte råkat ut för en terrorattack men vi möter dagligen medierapporter om brottslighet och krig. Samtidigt läggs det fram förslag i riksdagen för ökade befogenheter för polisen att övervaka, olika förslag som i nuläget inte går igenom. Jag undrar hur enkelt det skulle var att få svenskar att prioritera säkerhet över frihet på fler nivåer än övervakningskameror i skolan. Om det räcker med tillförandet av information, av en ny problemformulering för att ändra en persons åsikt borde man kunna göra det inom ramen för ett experiment. Jag ska ge människor en text, ny

information, och se om de anpassar sig till den åsikt som borde följa. Kan det räcka med en enkel text för att få folk att bli positivt inställda till övervakning?

2. Syfte

Syftet med min uppsats är att pröva om vanliga svenskar kan påverkas till att bli mer positivt inställda till förslag på ökad övervakning om man ger dem information i syfte att skrämja dem. Jag vill veta om deltagarna i min studie har blivit mer positivt inställda till övervakning efter att ha läst den information jag ger dem. Jag kommer inte att förse deltagarna med argument, det är lätt att argumentera för eller mot ökade befogenheter till övervakning. Syftet är inte heller att undersöka om det är rädsla som är den enda bakomliggande faktorn bakom en positiv attityd till övervakning. Jag behandlar heller inte frågan ur en normativ vinkel. Det jag vill undersöka är om man genom att tillföra information som borde generera rädsla kan påverka en redan positivt eller negativt inställd person att bli mer positivt inställd till övervakning, alltså informationstillskottets slagkraft. Om vi redan har kommit så långt som övervakningskameror i skolor, hur mycket krävs det för att vi ska gå längre? Behöver vi ett terrordåd eller räcker det med en viss form av information för att påverka? Räcker det med en text?

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt redogörs för tidigare forskning på områden som är relevanta för uppsatsen. Jag kommer att gå igenom framingteori – hur man på detta sätt påverkar åsiktsbildningsprocessen – och hur åsiktsbildningsprocessen går till. Jag kommer sedan att gå igenom forskning om hotbilder och rädsla för att mer specifikt veta hur jag ska gå tillväga för att påverka inom ramen för mitt experiment

3.1 Att påverka opinionen

Det finns många sätt att påverka en opinion på, att argumentera väl för sin sak är ett sätt. Men det finns även andra sätt, man kan påverka människor utan att de vet om det. Jag talar mer specifikt om framingeffekter. Beroende på hur information framställs påverkar det hur människor förhåller sig till den. (Chong & Druckman 2007)

3.1.1 Framing

Framing kan definieras som problemformuleringsprivilegiet, alltså makten att formulera från vilken vinkel en situation ses. (Strömbäck 2000:215) Forskare skiljer på termerna framing och priming. Priming är ett annat begrepp som i vissa fall används synonymt med framing men i

själva verket syftar till tillgången på en frame snarare är framen självt. Att media t.ex. rapporterar så mycket om brottslighet är ett exempel på priming. Hur mycket vikt man lägger vid en aspekt av situationen däremot, som att anklaga polisen för att inte göra tillräckligt, är ett exempel på framing. (Chong & Druckman 2007:640, Strömbäck 2000:207-208) Det handlar om att få människor att se frågan ur den vinkel man vill presentera den i. Ett annat exempel är om en politiker har en plan på hur man ska förbättra landets ekonomi. För att vinna valet måste han inte övertyga folket om att hans argument är bäst, han måste först få folket att bedöma både honom och andra baserat på deras ekonomiska politik. Han måste få folket att tro att den viktigaste faktorn är ekonomin. Lyckas en annan politiker få debatten att handla om vården kommer vår politiker kanske inte lyckas lika bra även om hans ekonomiska plan är bättre än de andras. (Druckman 2001:1043-1044) Druckman skiljer på två olika sorters framing-effekter: emphasis framing effect och equivalency framing effect. Exemplet jag har använt för att förklara framing som helhet är vad han skulle kalla emphasis framing. Equivalency framing effect kan lättast beskrivas som effekten av hur man ställer frågan. Om man t.ex. frågar hur många svenskar som vill förbjuda nazister kommer de att vara färre än vad de är som inte vill tillåta dem. Människor drar sig för att förbjuda saker, men att inte tillåta är lättare. (Druckman 2001:228, Esaiasson et al 2007:275) Equivalency framing är något jag kommer att tänka på när jag formulerar mina frågor men det är emphasis framing som är fokus i min uppsats.

3.1.2 Hur fungerar det?

Det man försöker påverka genom framing är inte att direkt försöka påverka en persons beslut utan den världsuppfattning utefter vilken han/hon fattar beslut. Lippmann beskrev det bra: relationen mellan verkligheten och opinionen går i tre steg. Först finns verkligheten som individen upplever. Därefter bildar individen sig en bild av verkligheten. Utefter sin bild av verkligheten handlar sedan individen. Ett exempel är relationen mellan politiker och valdeltagande. Först i kedjan finns de faktiska politikerna (som trots den allmänna uppfattningen uppfyller ca 80 % av vallöften) sedan finns individens bild av politiker som opålitliga. Individens bild av verkligheten, nämligen att politikerna är opålitliga är den som styr när individen i fråga inte går och rösta p.g.a. politikermisstroende. (Strömbäck 2000:99-107) När man skapar en frame försöker man påverka människans bild av verkligheten för att denne sedan ska ta det beslut man vill, i detta fall vore det kanske lämpligt att få bort bilden av den opålitliga politikern.

Om man då vill ändra bilden som individen har av verkligheten måste man förse individen med information. Sedan är frågan hur individen tar till sig den informationen, något vi alla har olika förutsättningar till att göra. De som är politiskt kunniga har t.ex. större möjlighet att utvärdera den informationen de får innan de tar ställning. (Zaller 1992:6, 44) Det finns en modell för hur människor bildar åsikter som opinionsforskaren John R. Zaller har utformat. Han menar att det handlar om en omedveten process. Modellen kallas RAS-modellen – Receive Accept Sample – och har fyra grundläggande delar. Den första är mottagandeaxiomet vilken handlar om hur människor tar till sig information. De som är engagerade i en fråga har större tendens att ta till sig information om den frågan. Han skiljer på två olika typer av information, ”persuasive” och ”cueing messages”. Med persuasive messages menas den typen av information som utgör skäl att välja sida eller ha en åsikt, ett argument eller en bild. Cueing messages är den information som tillåter individen att koppla ihop ny information med ett sammanhang, kontextuell information. Ett exempel som Zaller använder är att en individ röstar på republikanerna, och som uppfattat båda meddelandena i ny information, inte kommer att bli påverkad av kritik av en republikansk politiker om den kommer ifrån en demokrat. Om personen däremot missar cueing meddelandet är risken stor att denne blir påverkad av kritiken eftersom han/hon missat att para ihop demokraten med de antirepublikanska viljor som denne innehar. (Zaller 1992:41, 42, 58) Den andra delen i modellen är motstånd saxiomet som innebär att människor tenderar att stå emot argument som inte överensstämmer med deras förutsättningar men endast om de uppfattar länken mellan dessa och informationen. Politiskt medvetna personer uppfattar i högre grad länken och står därför oftare emot argumentet. Om vi återgår till exemplet ovan med republikanerna och demokraterna så betyder det att den som är politiskt intresserad är den som kommer att ta till sig både persuasive- och cueing meddelandena. Desto mindre uppenbar länk mellan individens preferenser och informationen desto troligare är det att de missar den och accepterar argumentet. (Zaller 1992:44-48)

Nästa del i Zallers modell är tillgänglighetsaxiomet, en av nycklarna till att påverka opinionen. Den handlar om att information som ligger nära till hands i minnet i högre grad används när individen tar beslut. Det man gör med en frame är att se till att den faktor man vill ska avgöra är den som finns närmast till hands för individen när denne tar beslut. (Zaller 1992:48) För att återgå till Lippmann och den opålitlige politikern borde man här förse individen med information som höjer trovärdigheten för politiker så att det är den bilden som är mest tillgänglig när personen ska gå och rösta eller svara på en enkät om förtroende. Den

tanken/faktorn som ligger närmast till hands är alltså viktigast när personen fattar ett beslut. Den fjärde och sista delen av Zallers modell som heter svarsaxiomet. De flesta människor har inte färdiga åsikter i många politiska frågor, utan skapar svar och åsikter i den stund de möter frågan. Därför har det betydelse hur frågan framställs, och i vilken ordning. Den innebär att människor besvarar undersökningar genom att väga de faktorer mot varandra som är mest tillgänglig just då. (Zaller 1992: 48-49, 76-77)

Druckman och Chong uttrycker det på ett annat sätt. De diskuterar huruvida det är styrkan av en frame eller repetitionerna som är avgörande för om en frame är framgångsrik. Med en frames styrka menar de tillgänglighet och tillämpbarhet på ämnet. De delar in en persons "considerationprocess" – åsiktsbildningsprocess i mötet med en frame i tre delar. Det första steget är att den faktor som presenteras ska vara möjlig för personen att överväga. Om personen i fråga inte vet vad yttrandefrihet är kommer den inte att kunna använda den faktorn när den ska skapa åsikter om nazistdemonstrationer. En annan förutsättning är att faktorn ska vara tillgänglig. Om man inte är van att prata om rättigheter är detta kanske inte den första tanken som dyker upp när man ska diskutera nazisternas rätt att demonstrera. För att en faktor ska vara tillgänglig krävs det att personen ifråga ska ha hört om den tillräckligt för att det ska vara naturligt för den att dyka upp. En politiskt intresserad person skulle troligtvis ha fler politiska faktorer tillgängliga än en som inte är det och för den senare krävs det mer upprepning för att faktorn ska bli tillgänglig. Den sista delen är en frames tillämpningsmöjlighet. De menar att individen gör en värdering av argumentets logik och källan, om de anser att framen är effektiv är den tillämpningsbar. Om en frame inte är tillämpningsbar på problemet kommer den inte att ge effekt. En stark frame är alltså en frame som är tillgänglig och tillämpningsbar, en svag är det inte. (Chong & Druckman 2007:640-641) De kommer sedan fram till att effekten av en frame beror på vilken annan frame den möter. En stark frame vinner över en svag t.ex. En svag frame vinner bara om den inte möter motstånd, möter den en starkare frame spelar inte repetitioner av den svaga framen någon roll då den starkare framen ändå kommer att vinna. (Chong & Druckman 2007:647-649)

Zaller å andra sidan lägger större vikt vid källan som kommunicerar framen än den samlade styrkan av den. I ett experiment gjort på collegeelever i USA, om deras villkor skolan, delades deltagarna in i grupper efter tre olika villkor: typ av argument (svagt och starkt), grad av involvering i ämnet (stort och litet) samt källans trovärdighet (hög och låg). Experimentet visade att argumentets styrka spelade roll bland dem som var mycket involverade och liten

roll för dem som inte var det. Bland dem som inte var involverade hade källans trovärdighet störst betydelse, medan den spelade liten roll för dem som var mycket involverade. Zaller argumenterar sedan för att i verklighetens politiska klimat kan vi endast prata om människor som är lite involverade och att argumenten inte kan bli så svaga som de var i experimentet. Det som spelar roll i verklighetens opinion är källan till informationen och personens förmåga att relatera dessa "cues" till sina förutsättningar och värden. (Zaller 1992:46-48)

Zaller och Druckman beskriver framings effekter och möjligheter på olika sätt. I Zallers modell sker åsiktsbildandet i en undermedveten process där individen formar sin åsikt med den information som är mest tillgänglig just då, i överläggning med dennes förutsättningar och cues från eliten. Zaller definierar eliten som de personer eller auktoriteter som folket vänder sig till för information t.ex. det politiska parti personen föredrar, regeringen, experter eller media beroende på situationen. Han beskriver en opinion som i bästa fall, de som är politiskt kunniga, undermedvetet reagerar på elitens cues. (Zaller 1992:6, 311) Druckman å andra sidan menar att opinionen väljer att lita på elitens frame eftersom det är en pålitlig källa. De står för olika syner på medborgarens självständighet i politiken. Druckman menar att synen på medborgaren som elitens marionett inte stämmer, det finns begränsningar på när framing fungerar. Folk tycks medvetet överväga de faktorer som eliten förslår genom olika frames, jämföra dem med sina förutsättningar, värden och politisk information, samt utvärdera trovärdigheten hos källan. (Druckman 2001:246, 2001:1 041-1046)

3.1.3 Förutsättningar

Som tidigare nämnt räcker det inte med ny information för att påverka en opinion. Det flera olika teorier om vad det är som påverkar men något alla är överens om är det forskarna kallar predispositions – förutsättningar. Zaller talar om förutsättningar som de stabila och för individen specifika drag, som påverkar personens benägenhet att acceptera eller avfärda information, t.ex. politiska värden och preferenser. En mix av allt som en person har gjort och stött på i sitt liv, från barndomens socialisering till nutidens sociala status etc. (Zaller 1992:22-23, 52) Andra, t.ex. Marcus m fl, är mer specifika och inkluderar personlighet, politiskt kunnande och personens uppfattning om hotbilden i världen i begreppet förutsättningar. De definierar t.o.m. olika personlighetsdrag som de anser vara viktiga för åsiktsbildningsprocessen. De skiljer också på förutsättningar och stående beslut, så som västvärldens positiva uppfattning om demokrati etc., och menar att det är de två tillsammans som avgör hur man hanterar ny information. (Marcus et al 1995:19-21) De är däremot överens

om att politiskt kunnande är väldigt viktigt för processen att skapa en åsikt. Annorlunda uttryckt jämför en individ ny information med sina redan existerande förutsättningar, om den nya informationen motsäger dessa kommer individen inte acceptera den nya ramen (Marcus 1995:24, Zaller 1992:44), utan kanske istället skapa motargument. Det är troligt att en politiskt kunnig person redan har en frame på området och därför avfärdar den nya. (Druckman 2001:242)

3.2 Framing inom ramen för min undersökning

Min undersökning går ut på att försöka ändra eller förstärka deltagarnas attityder kring övervakning till att bli positiva. Jag har ovan i stora drag gått igenom vad framingteori innebär och vilka förhållanden som kan tänkas påverka hur en frame mottas. Men för att kunna skapa en frame inom ett visst ämne måste man utgå ifrån den kunskap som finns på just det området. Min undersökning grundas på ett antal givna förutsättningar som jag går igenom nedan.

3.2.1 Kontextuella friheter samt rädsla och trygghet

En undersökning gjord i USA strax efter 11/9 visar att människor i större utsträckning är positivt inställda till att ge upp sina friheter om de ställs inför hotbilden: en ny terrorattack. Författarna (Davis & Silver 2004) menar att man som individ alltid måste väga mellan medborgerliga friheter och säkerhet, och vidare att det är kontextuellt bundet vilket människor väljer att prioritera. De nämner att antal olika faktorer som påverkar avvägningen mellan friheter och säkerhet bl.a. förtroende för regeringen och polis, personlighet, socialt kapital och etnisk bakgrund. Bland dem som har högt förtroende för staten och hotet mot landet uppfattas som stort stödjer bara 35 % friheter över säkerhet. Om man däremot har lågt förtroende för staten har det uppfattade hotet liten betydelse. (Davis & Silver 2004:31, 37) Det finns dock en markant skillnad mellan personliga hotbilder och sociotropiska hotbilder. Effekten är signifikant om personen tillfrågas om sociotropiska hotbilder, alltså att någonting kommer att drabba landet eller samhället, men försumlig om frågan handlar om dess personliga hotbild, om deras egen person eller familj. (Davis & Silver 2004:34-35) När hotbilder framträder vänder sig människan till staten för skydd. Davis och Silver skriver om hotet om en ny terrorattack, och att det är främst det sociotropiska hotet som gör att man kompromissar mellan säkerhet och frihet.

Jag är intresserad av övervakning, och varför människor går med på det. Som beskrivet ovan framkallar hotbilder en positiv attityd till minskade friheter. Rädda människor söker skydd.

Historikern Joanna Bourke definierar och diskuterar skillnaden mellan rädsla och oro i sin bok *Fear – a cultural history*. Rädsla är känslan när den vänds mot ett specifikt objekt medan oro är tillstånd som inte fokuserar på ett hot. Men att gå från oro till rädsla eller tvärtom är varken svårt eller ovanligt. Hon ger två exempel på företeelsen. Oro som blir till rädsla illustreras lättast av händelserna kring terrorattackerna 11/9 då oron för terrorism övergick till rädsla för ett utomstående hot. När rädslan över kärnkraften var som starkast i USA organiserade sig folk för att motarbeta den. Men genom att döma ut folkets rädsla som irrationell lyckades eliten dämpa rädslan till oro och därmed avstyra motståndet. En rädd person aktiverar sig till skillnad från en orolig. (Bourke 2005:189-191) Rädda människor lever därför under begränsningar, som att inte gå ut om natten, och det intressanta är att dessa begränsningar ökar rädslan eftersom man ständigt påminns om ens egen sårbarhet. (Bourke 2005:322-351) En teori som rimmar med Altheides resonemang om övervakningskameror som en symbol för att man har någonting att frukta. (Altheide 2006:31-34) Det finns även svensk forskning som visar på samma utveckling i Sverige. I *I trygghetsnarkomanernas land* skriver Eberhard om ett Sverige som ett av världens säkraste samhällen men där befolkningen infantiliserar av ständiga förbud och lagar. Vi skapar en generation som inte kan hantera de enklaste kriser eftersom staten har skyddat dem mot allt. Och eftersom folket inte kan hantera kriser kräver de fler regler så att kriser inte kommer att inträffa. (Eberhard 2006:72-73)

3.3 Relevans för studien

Om man sammanfattar implikationerna av denna tidigare forskning vet vi att opinionen bildar åsikter efter deras definition/bild av verkligheten. De gör detta genom en övervägning när deras befintliga förutsättningar möter ny information men huruvida det är en medveten eller en omedveten process diskuterar forskarna. Vi vet att rädsla leder till försiktighet som i sig bidrar till en ökad oroskänsla, och att tillståndet finns i Sverige. Vi vet också att den hotbild som framställs i och av media påverkar hur människor ställer sig till grundläggande friheter och att en hotfull bild manar folket att ge upp sina friheter till förmån av beskydd.

Det jag vill göra i min studie är att påverka vad Lippmann skulle kalla deltagarnas ”bild av verkligheten”. Mer specifikt vill jag förse dem med information om brottslighet för att deras bild av verkligheten ska vara en skrämmande sådan. Eftersom rädsla inte är en medveten handling tror jag att Zallers modell är mer tillämplig i mitt experiment. Det verkar rimligt att anta att en person inte medvetet överväger om den borde känna rädsla. Om Zaller har rätt formar deltagarna sina åsikter när frågan ställs och med den information som är närmast

tillgänglig i deras medvetande. Genom att välja vilken frame som är direkt tillgänglig för deltagarna under tiden de svarar på frågorna hoppas jag att det är den bilden av verkligheten de har just då. Och eftersom jag inte argumenterar utan endast förser dem med en kontext tror jag att chansen ökar att deltagarna inte kommer att koppla ihop t.ex. deras partipolitiska preferenser med frågan som ställs vilket i sin tur kan betyda att de är mer mottagliga för min frame.

4. Frågeställning och hypotes

Jag har egentligen bara en frågeställning och en hypotes. Det handlar om hur lätt det är att påverka människor. Forskarna är oense om hur lätt det är att påverka personers åsikter. I teorin handlar det kortfattat om att göra en frame tillgänglig för personen man vill påverka. Det talas också om elitens makt över opinionen. Om eliten kan påverka en opinion genom att sprida information borde jag på samma sätt kunna påverka deltagarna i min undersökning. Min hypotes lyder: *De deltagare som har fått information i syfte att skrämja dem kommer att vara mer positivt inställda till övervakning än de som inte fått informationen.*

5. Metod

I detta avsnitt redogörs det för de metodval som gjorts avseende design, stimulus, enkätfrågor och urval. Här diskuteras operationaliseringarna av mina variabler.

5.1 Experiment

Den främsta anledningen till att välja en experimentell design är att man är intresserad av att isolera den kausala mekanismen. Med en experimentell design har man själv makten att bestämma vad som ska påverka deltagarna i experimentet till skillnad från om man använder sig av existerande grupper (Esaiasson et al 2007:371), man har också fördelen att själv kunna operationalisera variablerna och dess värden. I detta fall handlar den kausala mekanismen om huruvida man verkligen genom att ge information kan skrämja folk till att tycka att ökade polisbefogenheter är en bra idé.

5.1.1 Design

Jag har valt att utföra experimentet genom en endast-efterdesign med två grupper, en kontrollgrupp och en experimentgrupp. Den stora nackdelen med en endast-efterdesign är att man aldrig kan veta vad deltagarna hade svarat om de hade fått svara på båda delarna av undersökningen. Man försöker kompensera detta genom att göra en randomisering och argumentera för att grupperna är så lika att deras svar kan representera vad de andra hade

svarat om rollerna var omvända. (Esaiasson et al 2007:101-102) Jag har gjort en randomisering som ska garantera att det inte finns systematiska olikheter mellan grupperna som kan påverka deras svar och jag kommer att kontrollera detta på vissa variabler som skulle kunna ha betydelse, t.ex. kön och politiskt intresse. (Campbell & Stanley 1963:25). Fördelen med en endast-efterdesign är att jag inte riskerar att den första datainsamlingen påverkar den andra. Att ställa frågor om ett ämne kan starta en tankeprocess som i sig leder till att man svarar annorlunda på den andra insamlingen. Datan riskerar inte heller att påverkas av någonting som hänt mellan insamlingarna t.ex. om någon deltagare skulle hoppa av eller dylikt. Om något av detta skulle inträffa är det skadligt för den interna validiteten.(Campbell & Stanley 1963:5, Esaiasson et al 2007:377).

5.1.2 Texterna

Som operationalisering av min oberoende variabel – information – har jag skrivit en text. Texten som deltagarna läser är uppdelad i två delar. Den ena delen, och den enda som kontrollgruppen får, är en neutral text som konstaterar hur lagen ser ut idag när det gäller polisens befogenheter att övervaka människor. Information har jag tagit från riksdagens hemsida där lagar och utvärderingar av lagar finns tillgängliga. Tanken är att texten inte ska framkalla några känslorörelser men informera om ämnet tillräckligt för att deltagarna sedan ska kunna ta ställning till de förslag som presenteras i frågorna. Om texten skulle innehålla värdeladdade ord eller något annat som skulle kunna påverka kontrollgruppen försvårar det möjligheten att få effekt på stimulus eftersom även kontrollgruppen blivit stimulerade. Experimentgruppen läser också denna text, dels för att garantera att experimentgruppen blir stimulerade utöver den text som kontrollgruppen läst, inte på ett annat sätt än kontrollgruppen, samt för att även de behöver denna information för att sedan kunna svara på frågorna. Den text som experimentgruppen är ensam om att läsa, stimulus, handlar om brottslighet och innehåller statistik och annan information som har i uppgift att skrämna deltagarna. Efter att ha läst BRÅ:s rapport (Heber 2005) om vilka brott som skrämmer människor har jag valt att fokusera på våldsbrott och det som sker på lokal nivå. Den media som har effekt på människor i Sverige idag är främst lokala tidningar eftersom annan rapportering får människor att känna sig tryggare. Hemsigheterna händer någon annanstans, inte där de bor. Siffrorna som visar hur många svenskar som är rädda för cykelstöld eller inbrott är högre än de som anger hur många som är rädda för att utsättas för våldsbrott. Heber menar liksom Bourke att man kanske därför borde skilja på termerna oro och rädsla. Folk är sannolikt inte rädda för att få sin cykel stulen på samma sätt som de är rädda för att utsättas

för brott. (Heber 2005:31-32, 75) Jag skriver om organiserad brottslighet eftersom att det är det närmsta terror vi kommer i Göteborg. Tanken var att få med lite av det mesta, statistiken är tänkt att påverka den personliga hotuppfattningen och delen om den organiserade brottsligheten är tänkt som ett sociotropiskt hot. Jag väljer att göra på detta sätt eftersom forskning på området visar att det är dessa personliga hotbilder som skrämmer flest samt att den sociotropiska hotbilden troligtvis har störst betydelse för att individen kompromissar.

5.1.3 Frågorna

Efter att ha läst texterna svarar grupperna på frågor. Sju av frågorna är operationaliseringarna av min beroende variabel, inställning till övervakning. Dessa handlar om att ta ställning till olika lagförslag på ökade befogenheter för poliser. För att underlätta för deltagaren och undvika missförstånd är samtliga av dessa frågor formulerade så att deltagaren kan placera sin åsikt på en 0-10 skala är 0 representerar "dåligt förslag" och 10 representerar "bra förslag". På så sätt undviker jag svarsalternativ så som "ganska bra" som kan betyda olika saker för alla som läser den, och att olika frågor skulle ha olika alternativ. Jag valde att ha en elvgradig skala för att det krävs att deltagaren har flera svarsalternativ om det ska gå att se någon effekt. Jag har också aktat mig för formuleringar som leder till att deltagarna tvingas hålla med eller säga emot eftersom människor har en tendens att vilja hålla med, det skulle kunna påverka resultaten. (Esaiason et al 2007:275) Förslagen som deltagarna ska ta ställning till är en blandning av riktiga svenska lagförslag och andra är tagna från Patriot Act. Samtliga är mycket förenklade vilket är ett medvetet val, något annat hade resulterat i mycket längre text för deltagarna att läsa och risk för minskat deltagande eftersom det innebär mer jobb. (Esaiason et al 2007:276) Jag har valt att fråga om ett antal olika övervakningsområden eftersom jag inte ville riskera att deltagarna är speciellt avigt/positivt inställda till ett visst övervakningsområde och min stimulus därför inte skulle visa effekt.

Fråga 1 bygger på ett riktigt svenskt lagförslag som innebär att försvaret ska få övervaka all Internettrafik som korsar landets gränser. Förslaget har ännu inte gått igenom. (Carlén & Rankka 2007) Fråga 2 bygger på en del av Patriot act. Det USA i detta fall har gjort är att utöka ramarna för vad som kan misstänkliggöra människor för det grova brottet terrorism, för vilket Sverige saknar motsvarighet. För att översätta frågan till svenska förhållanden har jag därför formulerat den som ett förslag på att sänka straffsatsen som krävs för att övervakning skall godkännas. Fråga 3 går ut på att polisen ska få använda sig av avlyssning i en viss lokal om det finns misstanke om brott. Ett exempel på användning är ett organiserat gängs lokaler,

där man misstänker att brottslig verksamhet förekommer men man vet inte vem som är skyldig. Fråga 4 är även den tagen från patriot act och handlar om så kallade ”roving taps”, alltså rätten att övervaka en viss person oavsett kommunikationstyp, vilket är tillåtet i USA. (Bergkvist 2005) I Sverige krävs det att man skaffar ett nytt tillstånd från domstol om personen i fråga byter mobiltelefon. Fråga 5 baseras på ett svenskt förslag om lagandet av DNA-profiler. Idag måste en person vara misstänkt för brott för att man ska få ta provet och dömd till fängelse för att det ska få sparas. (Eriksson 2004) Fråga 6 är baserad på ett svenskt lagförslag som skulle innebära att tidningsredaktioner ska kunna avlyssnas, något kritiker kallar ett hot mot demokratiska värden. (Ålsnäs 2006) I denna fråga erbjuder jag två olika frames eftersom det annars vore svårt att förstå poängen med förslaget, och hur det skiljer sig från fråga 3.

Utöver förslagen deltagarna ska ta ställning till använder jag mig av kontrollfrågor och stimuli-kontroll. Kontrollfrågorna har inte relevans för studien i sig utan har som syfte att kontrollera om randomiseringen har fungerat, att det är en jämn fördelning av t.ex. män/kvinnor och tillhörighet till de politiska partierna. Frågan om deras politiska intresse (fråga 11) är en kontrollfråga som kan vara intressant eftersom forskarna fäster vikt politiskt kunnande i sina modeller. Jag väljer att fråga om deltagarnas politiska intresse eftersom jag omöjligt kan genomföra ett test för att mäta vad de kan om politik. Jag får anta att de som anser sig vara politiskt intresserade också intresserar sig för politik i stort och därmed i högre grad informerar sig om vad som händer än dem som inte är intresserade. Stimuluskontrollen består av två frågor och ska kontrollera om deltagaren har läst samt om de har blivit påverkad av stimulus. Om de har läst kommer de att svara på fråga 7 att brottsligheten har ökat de senaste 30 åren, eftersom det är det jag skriver tidigare i texten. Och om de har blivit påverkade av stimulus kommer de att känna sig oroad över brottsligheten i samhället och svara därefter på fråga (8). Jag har valt att formulera frågan med ordet oro istället för rädsla eftersom det kan vara svårt att få effekt om jag frågar om rädsla, män har t.ex. en tendens att svara att de inte är rädda. (Davis & Silver 2004:35) Det borde inte vara problematiskt att jag frågar om oro istället för rädsla eftersom jag inte talar om absoluta termer.

Experimentgruppen borde visa större oro/rädsla än kontrollgruppen oavsett vad jag kallar det.

Zallers response-effect har haft stor inverkan på den ordning jag valt att ställa frågorna. Om jag t.ex. skulle ha frågat först om de tror att brottsligheten har ökat så kanske även kontrollgruppen skulle ha brottslighet i åtanke när de svarade på resten av frågorna. (Zaller

1992:77, Esaiasson et al 2007:280) Att detta finns med även i metodpraktikan visar hur vedertaget framing är inom opinionsvetenskapen.

5.1.4 Pilotundersökningen

För att vara säker på att min stimulus skulle vara effektivt, och att frågorna är förståeliga, gjorde jag en pilotundersökning på ca 10 personer där jag lät dem läsa min text, svara på frågorna och sedan ge mig feedback på vad de tyckte var bra och dåligt. Jag fick blandade reaktioner, mycket eftersom jag lyckats fråga människor med mycket starka åsikter på ämnet, som antingen inte svarade positivt trots stimulustexten, eller redan tyckte att det var bra idéer och svarade positivt på kontrolltexten. När jag talade med dem efteråt sa de som läst stimulustexten däremot att de hade blivit påverkade, men ändå tyckte som de gjorde. Jag frågade också ett par personer som inte hade specifika åsikter och med dessa gick experimentet som planerat. En av deltagarna som fick stimulus utbrast ”vad hemskt” under läsningens gång och svarade sedan positivt på frågorna. En annan sak som jag märkte under pilotstudien var att vissa tyckte att statistik påverkade mest medan vissa blev mer påverkade av beskrivningen av offer, vilket är ytterligare ett skäl till att jag har med båda i texten. Vad gäller frågorna var det vissa som hade problem med att förstå fråga 3, så jag ändrade den innan jag genomförde experimentet. Andra kommentarer varierade i användbarhet, men de flesta tyckte att texten var bra och att frågorna var svåra att ta ställning till, en person sa att det var ”som att läsa i en tidning” vilket är bra då det borde hjälpa min trovärdighet som källa.

5.1.5 Deltagare och plats

Jag har genomfört experimentet på gymnasieelever i årskurs tre på olika skolor i Göteborg. Valet berodde mest på att jag ville utföra experimentet i en salsmiljö för att få kontroll över randomiseringen. Randomiseringen är som bekant viktig i alla experimentsammanhang men den är mycket viktig i en endast-efterdesign. Om randomiseringen misslyckas skadar det den interna validiteten. Valet av en salsmiljö har även fler fördelar. Jag hade t.ex. också möjlighet att kontrollera så att de inte talade med varandra så att de inte delar med sig av information och påverkar varandras svar. För att kunna utföra experimentet i en salsmiljö krävs det att man antingen använder sig av redan existerande grupper eller förbereder sitt eget tillfälle. Att utföra experimentet på gymnasieelever har fördelen att det inte redan har skett så stora urval av människor som om jag hade valt en redan existerande grupp på universitetsnivå eller om jag satt upp lappar för att skapa mitt eget tillfälle. De allra flesta som växer upp i Sverige idag går i gymnasiet, därför är de bättre representativa för befolkningen än om jag skulle utföra mitt experiment på t.ex. statsvetenskapselever. De är också mycket fler i Göteborg, och

därmed mer lättillgängliga, än t.ex. statsstudenter och jag behövde upp mot 200 deltagare för experimentet. Jag valde att endast fråga klasser som går i årskurs 3 eftersom eleverna är myndiga och skulle få rösta om det var val idag. Även om det är en särskild åldersgrupp jag undersöker räknas de som vuxna människor och deras åsikter har en viktig roll i en demokratisk värld. Att denna åldersgrupp skulle ha särskilda åsikter finns det skilda åsikter om. Det finns de som menar att unga människor i högre grad prioriterar rättigheter än äldre (Davis & Silver 2004:37). Att unga människor prioriterar frihet högt finns även i svensk forskning men i denna redovisas det inte en skillnad mellan unga och äldre. Däremot visar den svenska forskningen att ungdomar är lättare att påverka, och de är även mer lätttröliga i de frågor där de har fasta åsikter. (Bennulf & Oskarsson 1996:7, 22)

En nackdel med att göra experimentet på gymnasieelever på deras lektionstid är att testtillfällena blev väldigt spridda. Jag hade därför ingen möjlighet att göra någon återkoppling, alltså berätta för dem att det inte var en vanlig undersökning de var med i, eftersom jag inte ville att de skulle säga till deras kompisar vad undersökningen gick ut på. Det fanns ju möjlighet att jag skulle till parallellklassen dagen efter. Jag såg det därför som ytterst viktigt att allt jag skrev i mina texter var sant eftersom jag inte skulle få tillfälle att dementera uppgifterna vid ett återkopplingstillfälle.

6. Resultat

I detta avsnitt diskuteras experimentets utfall och validitet. Till att börja med diskuteras randomiseringen och validiteten, därefter behandlas resultaten fråga för fråga och en sammanfattande resultatredovisning för hypotesen. Jag redovisar datan med medelvärde för kontrollgruppen (Medel C), medelvärde för experimentgruppen (Medel E) och signifikansvärdet för skillnaden mellan dem (sig-värde).

6.1 Randomiseringen

Som jag tidigare nämnt är randomiseringen en väldigt viktig del i en endast-efterdesign. Har den inte fungerat är det svårt att säga om effekterna beror på stimulus eller systematiska skillnader mellan grupperna. Jag har tre kontrollfrågor som är till för att mäta om randomiseringen har fungerat eller inte: fråga 9 (kön), fråga 10 (partipreferens) och fråga 11 (politiskt intresse).

	Medel C	Medel E	Sig-värde
--	---------	---------	-----------

Kön	1,770	1,739	,631
Partipol. Pref.	4,690	5,070	,339
Politiskt intresse	5,876	5,000	,037

I fråga om kön och partipolitiska preferenser finns det inga signifikanta skillnader mellan grupperna men det gör det i fråga om politiskt intresse. Resultaten på fråga 11 visar att kontrollgruppen har större politiskt intresse än experimentgruppen. Det betyder för det första att jag inte har kommit så nära ”att köra världen i repris” som möjligt. Dessutom skulle en ojämn fördelning mellan grupperna vad gäller politiskt intresse kunna innebära en skillnad för resultaten eftersom politiskt intresse är en såpass viktig aspekt av framingteori. Men eftersom det är oproportionerligt många med högt politiskt intresse i kontrollgruppen så borde det inte ha betydelse. En oproportionerlig fördelning av politiskt intresse borde bara spela roll om det var väldigt många i experimentgruppen. Jag har gjort en regressionsanalys för att veta om den ojämna fördelningen av politiskt intresserade har haft betydelse för mina resultat. Analysen visar att signifikansnivån mellan experimentgrupp och kontrollgrupp kvarstår under kontroll för politiskt intresse på samliga frågor. Det betyder att mina resultat inte har blivit påverkade av den ojämna fördelningen mellan grupperna.

6.2 Validitet

Den interna validiteten av mitt experiment kan ifrågasättas eftersom jag inte lyckats uppnå ett tillstånd av ”allt annat lika”. Randomiseringskontrollen visar att det finns en skillnad i politiskt intresse mellan grupperna. Men eftersom fler politiskt intresserade finns i kontrollgruppen, och regressionsanalysen visar att den inte har haft någon inverkan på svaren jag fått fram, behöver detta inte ha betydelse för validiteten av mina resultat som sådana. Mina generaliseringsmöjligheter, den externa validiteten, behöver diskuteras. Som tidigare nämnt är ungdomar mer lättpåverkade än andra vuxna, de har lättare för att byta åsikt. Rimligtvis borde de typer av hotbilder (misshandel etc.) som framställs i min text också påverka just unga. Detta borde leda till att detta är ganska gynnsamma omständigheter för att få effekt på mitt experiment. Om jag får effekt på min stimulus kan jag argumentera för att samma mekanismer borde finnas även hos andra människor, även om de är tydligare hos unga. Får jag inte effekt på min stimulus kommer jag nog inte få det på någon annan grupp i samhället heller.

6.3 Resultat fråga för fråga.

Nu har vi sett hur det gick med min randomisering, här följer resultaten för varje fråga.

	Medelvärde C	Medelvärde E	Sig-värde
Fråga 1	4.427	4.931	,236

Fråga 1 är frågan som handlar om huruvida försvaret ska få övervaka all internettrafik som korsar landets gränser. Som tabellen visar finns här ingen signifikant skillnad mellan grupperna, sig-värdet är ,236. Jag kan tänka mig att det är en fråga som det var svårt att se en effekt på eftersom det finns skäl att tro att framför allt unga människor skulle vilja ha sina internetvanor övervakade, med tanke på t.ex. fildelnings-debatten.

	Medelvärde C	Medelvärde E	Sig-värde
Fråga 2	5.764	6.353	,238

Fråga 2 är den första frågan som är inspirerad av Patriot Act. Här hade jag väntat mig att se effekt. Att sänka straffsatsen som krävs för att få övervaka trodde jag skulle låta mindre dramatiskt än vad det är och en av åtgärderna jag trodde att deltagarna skulle kunna tänka sig. Det höga medelvärdet indikerar visserligen att båda grupperna var något mer positiva till detta förslag än de andra. Men på denna fråga finns det ingen signifikant skillnad mellan grupperna.

	Medelvärde C	Medelvärde E	Sig-värde
Fråga 3	5.034	5.207	,726

Fråga 3 handlar om att övervaka en viss plats där man misstänker att det förekommer brottslighet. Här trodde jag också att jag skulle se ett tydligt resultat. Framför allt med tanke på att övervakningskameror åker upp lite varstans i samhället där det finns misstanke om att brottslighet kan förekomma. Men på denna fråga finns det ingen signifikant skillnad mellan grupperna, experimentgruppen var varken mer eller mindre positiv.

	Medelvärde C	Medelvärde E	Sig-värde
Fråga 4	4,818	5,058	,643

Fråga 4 är den sista frågan som inspirerats av patriot act. Den handlade om att få följa en misstänkt person utan att ständigt förnya domstolstillstånd. Inte heller här fick jag det

resultatet jag hade väntat mig. Jag trodde att jag skulle få effekt av mitt stimulus på denna fråga eftersom det liksom fråga 2 är en åtgärd som bara drabbar den enskilde misstänkte. Men resultaten visar ingen signifikant skillnad mellan grupperna

	Medelvärde C	Medelvärde E	Sig-värde
Fråga 5	6,146	5,954	,716

Fråga 5 är frågan som rör DNA-debatten. På denna fråga hade jag inte väntat mig en stor skillnad mellan grupperna, utan att båda grupperna skulle vara positivt inställda. Jämfört med de andra resultaten är medelvärdet här högst och det är också den fråga där kontrollgruppen visar ett högre medel än vad experimentgruppen gör. Det är dock ingen signifikant skillnad.

	Medelvärde C	Medelvärde E	Sig-värde
Fråga 6	4,079	4,784	,120

Fråga 6 är frågan där deltagaren ska ta ställning till huruvida det ska vara möjligt för polisen att bugga tidningsredaktioner. Det är den enda frågan där deltagaren möter en ny frame, att demokrati kräver en fri media. Det är en av de svårare frågorna att besvara p.g.a. att deltagarna möter en konkurrerande frame, och ställs inför rättigheten att slippa övervakning. Men på denna fråga finns ingen signifikant skillnad mellan grupperna.

Det finns alltså ingen signifikant skillnad på någon av frågorna 1-6. Deltagarna i experimentgruppen har inte blivit mer positivt inställda till övervakning jämfört med kontrollgruppen. Detta leder oss till stimuluskontrollerna för att se om de överhuvudtaget läst och påverkats av mitt stimulus.

	Medelvärde C	Medelvärde E	Sig-värde
Rädsla	6,438	6,443	,990

Fråga 8 kontrollerar huruvida experimentgruppen faktiskt är räddare än kontrollgruppen, vilket var en del av syftet eftersom det var en förutsättning jag hade för att de skulle bli positivt inställda till övervakning. Skulle deltagarna vara rädda men inte positivt inställda till övervakning skulle min utgångspunkt möta motstånd. Men resultatet visar att jag inte har

lyckats skrämma experimentgruppen och det är därför inte så konstigt att jag inte har sett någon effekt på frågorna, om de inte är rädda finns det inget skäl för dem att vara mer positivt inställda till övervakning.

	Medelvärde C	Medelvärde E	Sig-värde
Faktafråga	7,709	8,391	,030

Vid det här laget börjar det bli intressant att veta om deltagarna överhuvudtaget har läst min text. Fråga 7 är en faktafråga på information från stimulus. Jag skriver i stimulus om att antalet anmälningar av våldsbrott har ökat i Göteborg de senaste 30 åren och frågar sedan deltagarna om antalet anmälningar av våldsbrott, enligt deltagarens uppfattning, har ökat under de senaste 30 åren. Om experimentgruppen har läst min text kommer de att markera positiva svar på frågan medan kontrollgruppen är lämnade till sin egen uppfattning.

Resultaten visar att deltagarna har läst min text, det finns en signifikant skillnad mellan grupperna på denna fråga, sig-värdet visar ,030. Hade jag inte sett en signifikant skillnad här hade jag kunnat anta att deltagarna inte har läst min text, eller helt enkelt inte uppmärksammat vad som står där, och det vore en möjlighet till varför jag inte fått effekt på min stimulus.

Jag kunde med hjälp av min data mäta ett antal andra saker som inte är direkt relevanta för resultaten av mitt experiment. Jag kan t.ex. visa att de som är rädda är mer positivt inställda till övervakning. Jag dikotomiserade min variabel rädsla (där 0-5 kodas 1 och 6-10 kodas 2) och fann en signifikant skillnad mellan grupperna på alla frågor utom fråga 6, frågan som avser buggning av tidningsredaktioner, där de mötte ytterligare en frame. Jag har därmed verifierat ett av mina antaganden om att människor som är rädda också är mer positivt inställda till övervakning än de som inte är det. Jag kan också visa att kvinnorna är räddare i större utsträckning än männen men bara mer positivt inställda till övervakning i viss utsträckning. De som är politiskt intresserade är i större utsträckning rädda än de som inte är politiskt intresserade, men de är inte mer positivt inställda till övervakning. Dessa effekter är relaterade till ämnet men inte till experimentet som sådant eftersom det inte är min påverkan som har gett effekt, utan effekter jag hade kunnat hitta genom att göra en enkätundersökning.

6.4 Resultat hypotes

Min hypotes lyder: *De deltagare som har fått information i syfte att skrämma dem kommer att vara mer positivt inställda till övervakning än de som inte fått informationen.*

Resultatredovisningen visar att det inte finns någon signifikant skillnad mellan kontroll- och experimentgrupp i fråga om attityder till övervakning. Min hypotes har alltså falsifierats. I mina slutsatser nedan diskuterar jag vad detta kan bero på.

7. Slutsatser

Utifrån frågeställningen ”Hur enkelt är det att påverka en åsikt?” har syftet med uppsatsen varit att undersöka framingeffekter inom en experimentsituation. I detta avsnitt försöker jag sammanställa implikationerna av resultaten, och besvara frågan om varför framingen inte tycktes fungera i detta sammanhang. Uppsatsen avslutas med några förslag till vidare forskning.

Slutsatserna jag kan dra av min data är att experimentgruppen inte har blivit påverkade av min stimulus. Jag vet att de har läst texterna eftersom jag fick effekt på min faktafråga, men att de har läste dem utan att bli påverkade eftersom de i så fall hade blivit räddare än kontrollgruppen. Deltagarna är inte heller mer positivt inställda till övervakning. Den slutsats jag kan dra av mitt experiment är att det krävs mer än min text för att påverka människor att bli räddare och därmed mer positivt inställda till övervakning. Vad gäller generaliserbarheten hos mina resultat misstänker jag att om jag inte kunde hitta någon effekt på gymnasieelever kommer jag troligtvis inte heller finna den hos andra vuxna människor. Forskning om ungas opinioner stöder detta då de visar att unga är lättare att påverka. Dessutom jag har på andra sätt gjort det lätt för mitt experiment att visa resultat. Det faktum att jag bara hade en frame och aktade mig för information som kunde aktivera ytterligare frames gör att texten testades i en miljö som inte gäller i t.ex. mediasammanhang. I den samhällseliga debatten möts ett synsätt alltid av ett annat även om ett av dem för mer utrymme. Jag presenterade en frame utan motstånd men jag fick ändå ingen effekt.

Jag kan tänka mig flera olika skäl till varför jag inte fick effekt på min stimulus. En möjlighet är att mitt stimulus helt enkelt var inte tillräckligt starkt. Trots att jag gjorde en pilotstudie för att garantera att detta inte skulle hända hade jag kanske kunnat ta i mer när jag skrev stimulus, lägga ännu mer kraft på att skrämna dem. När jag skrev texterna var det som begränsade mig att jag ville att allt jag skrev skulle vara sant. Eftersom jag valde att inte återkoppla efter lektionen ville jag inte sprida information till deltagarna som inte stämmer. En annan möjlighet är att jag inte fokuserade tillräckligt på sociotropiska hot i mitt stimulus. Tanken var, som tidigare nämnt, att få med lite av det mesta, statistiken är tänkt att påverka den

personliga hotuppfattningen och delen om den organiserade brottsligheten är tänkt som ett sociotropiskt hot. Enligt Davis och Silver hade den personliga hotbilden begränsade effekter på benägenheten att kompromissa bort friheter medan den sociaotropiska hotbilden hade effekt. En tyngre fokus på hot mot samhället hade kanske kunnat skifta vågskålen. Bristen på effekt av mitt stimulus kan också bero på hur deltagarna har uppfattat min roll. Hur stor tillit har de till Statsvetenskapsstudenter?

En annan möjlighet till varför jag inte såg någon effekt finns i framing-litteraturen. Det jag har gjort är att ge deltagarna den faktor som jag ville skulle ligga närmast till hands när de överväger de olika förslagen. Jag försökte påverka hur deras bild av verkligheten såg ut inför en situation där de skulle bilda åsikter om den. Samtidigt försökte jag undvika att väcka deras underliggande, redan existerande åsikter, deras förutsättningar så att de hade kunnat koppla ihop frågorna med integritetsdebatten och ha en konkurrerande frame. Enligt Zallers modell borde experimentet ha gett resultat. Men i diskussionen om en frames styrka har jag kommit fram till att den frame jag utsatte mina deltagare för kan ses som en svag frame. Även om forskning visar att hotbilder påverkar människor till att bli positivt inställda till övervakning verkar hotbilden som jag presenterat för deltagarna inte ha effekt. Eftersom jag inte försökte övertyga dem med argument blir det svårare att tala om tillämpbarheten som stimulus hade på de förslag som deltagarna ställdes inför. Det som de skulle tillämpa var endast den känsla av rädsla som jag hoppades skapa hos dem, inte brottslighet i sig som frame till förslagen. Det är en omedveten process, men om jag lyckades skrämman dem borde det inte vara en otillämpbar tanke att känna sig rädd och söka skydd. Min gissning är därför att frånvaron av effekt beror på att det är tillgängligheten som brister. Det var en frame som deltagarna inte var vana vid och som de därmed inte kunde tillämpa. Eftersom forskning på området visar att framing fungerar och att hotbilder genererar ”önskad effekt” beror rimligtvis den begränsade effekten på att faktorn inte var tillgänglig i detta sammanhang. När en frame inte är tillgänglig krävs det fler repetitioner för att personen ska kunna använda den. Att ramen inte var tillgänglig för deltagarna kan bero på att tanken på brottslighet i Sverige, enligt Bourkes definition, inte genererar rädsla utan oro. Oro är en känsla utan ett föremål, den aktiverar inte folket. Det krävs kanske en tydlig fiende för att folket ska kräva handling så som de gjorde i USA efter 11/9. Eftersom begränsningen för min stimulus var att jag inte kunde ljuga skulle jag kunna dra slutsatsen att dagens Sverige inte är tillräckligt skrämmande för att genererar starkare känslor än oro.

Ytterligare en möjlighet är att ingen frame på området hade fungerat, att framing inte fungerar i en situation där en kort text är allt som deltagarna får. Druckman kanske har rätt, medborgare väljer rationellt mellan de frames som de ställs inför. Det är kanske inte en undermedveten process. Men jag kan inte falsifiera framingeffekter i detta sammanhang baserat på ett experiment där jag inte lyckades utnyttja framingsens alla möjligheter. Jag kan inte basera ett förnekande av framingeffekter på ett experiment där jag utsatt deltagarna för en svag frame.

Att faktorn brottslighet inte hade effekt i mitt experiment kan alltså bero på tre saker: antingen var mitt stimulus för svagt eller så var brottslighet inte tillräckligt tillgänglig för deltagarna som frame. Alternativt hade ingen frame fungerat i denna situation. Jag tror att effekterna finns, men att vi troligtvis hittar dem i mediasammanhang och när folk har utsatts under en längre tid. Hur som helst vet vi nu att det, med ett påverkanstillfälle, krävs mer än en **oförställd** brottslighets-frame för att svenskar ska tycka att förslag på ökade befogenheter till övervakning är en bra idé. Och som Druckman uttrycker det;

“In short, framing effects are remarkably complex. Sometimes they work and other times they do not, and, despite common practice, it is just as important to document cases of failed framing effects as successful framing effects” (Druckman 2001:246)

7.1 Förslag på vidare forskning

Det finns flera intressanta vinklar av ämnet att undersöka med fortsatt forskning. Att variera omfattning och repetition i hotbilderna för att se om det skulle göra skillnad i effekt är ett exempel. Det vore intressant att titta på effekter av olika hotbilder, jämföra sociotropiska/personliga hotbilder eller att hitta en hotbild som gör människor rädda (enligt Bourkes definition). Man skulle också kunna skapa en mer extrem hotbild av brottslighet i Sverige idag, överdriva och hitta på, för att se om det gör någon skillnad. Det hade också varit intressant att se huruvida det gör skillnad varifrån deltagarna tror att informationen kommer. Svenskarnas höga sociala kapital är en aspekt som hade varit intressant att kontrollera för eftersom Davis och Silver nämner det som en viktig faktor i avvägningen mellan frihet och säkerhet. Ett annat alternativ är att undersöka vilka andra aspekter, utöver rädsla, som gör människor positivt inställda till övervakning.

8. Referenslista

Altheide, David L. (2006) – The Politics of Fear, AltaMira Press

Bergkvist, Lars-Georg (2005) – USA förlänger omstridd lag. SvD 05-08-01

Bourke, Joanna (2005) – Fear – A Cultural History. Virago Press

Campbell, Donald & Stanley, Julian (1963) – Experimental & Quasi-Experimental Designs for Research

Carlén, Stefan & Rankka, Maria (2007) – Ditt privata liv är hotat, SvD 07-11-13

Chong, Dennis & Druckman, James N (2007) – Framing Public Opinion in Competitive Democracies. *American Political Science Review* Vol 101, No.4 s. 63-655

Davis, Darren W. and Silver, Brian D. (2004) – Civil Liberties vs. Security: Public Opinion in the Context of the Terrorist Attacks on America, *American Journal of Political Science*, Vol. 48, No. 1, (Jan., 2004), pp. 28-46

Druckman, James N (2001) – The Implications of Framing Effects for Citizen Competence. *Political Behavior*, Vol. 23, No. 3, Special Issue: Citizen Competence Revisited, (Sep., 2001), pp. 225-256

Druckman, James N (2001) – On the Limits of Framing Effects: Who Can Frame? *The Journal of Politics*, Vol. 63, No. 4, (Nov., 2001), pp. 1041-1066

Eberhard, David (2006) – I trygghetsnarkomanernas land

Eriksson, Susanne (2004) – Även i Sverige föreslås utvidgat DNA-register. *Apropå*, vol 3 2004

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Wängnerud, L. (2007) – Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad. Norstedts Juridik AB, tredje upplagan

Jarlbro, Gunilla Red.(1996) – Ungdomars opinioner. SOM-rapport nr 15

Kap 1. Bennulf, Martin & Oscarssons, Henrik – Värdelösa ungdomar? S 7-25

Kinn, Gunilla (2002). – ”Rättssäkerhet i fara”: I kampen mot terrorismen riskeras individens frihet. Amnesty press 2002-02-07

Marcus, G., Sullivan, J. L., Theiss-Morse, E., Wood, S.L. (1995) – With malice towards some – How People Make Civil Liberties Judgements. Camebridge University Press.

Mitchell, Mark & Jolley, Janina (2001) – Research Design Explained. Fjärde upplagan
Harcourt Inc.

Strömbäck, Jesper (2000) – Makt och Medier. Studentlitteratur

Zaller, John . R (1992) – The nature and origins of mass opinion, Cambridge University Press

Ålsnäs, Marcus (2006) Polisen kan få bugga läkarmottagningar. DN 06-02-10

Från www.riksdagen.se:

<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1998:150>

http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=10&dok_id=DIR1996:64

http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=410&dok_id=GT02Ju461

Bilagor:

1. Stimulus kontrollgrupp
2. Stimulus experimentgrupp
3. Gemensam frågeenkät

Bilaga 1 (Kontrollgrupp)

Följande undersökning är frivillig och är inte en del av undervisningen. Undersökningen är helt anonym vilket innebär att ingen kommer att få veta att du har deltagit eller vad du har svarat. Det finns inget rätt eller fel svar på frågorna. Det som efterfrågas är din egen åsikt, så svara individuellt.

Nedan följer en text och ett antal frågor på ämnet brottsbekämpning. Vänligen läs medföljande text först och besvara sedan frågorna.

Polisens befogenheter

Brottsbekämpning har alltid varit en viktig del av samhället. I dag har polisen tillgång till många olika tekniska verktyg för att förebygga och bekämpa brott, t.ex. övervakningskameror, avlyssning eller möjligheten att kartlägga en misstänkts internetkommunikation. Det är vanligt att övervakningskameror finns på banker, postkontor eller på allmän plats. För att få sätta upp övervakningskameror måste man ha tillstånd från länsstyrelsen. Om man vill sätta upp en kamera måste det vara i syfte att förebygga brott och kameran måste vara fast monterad i lokalen. Många privata företag väljer att sätta upp kameror vid exempelvis kassaapparaten. I de allra flesta fall måste man informera dem som rör sig på platsen om att kameraövervakning förekommer. Undantagen från denna regel är i de fall då det gäller trafiksäkerhet, betalstation för vägtullar, för samhället känsliga anläggningar (t.ex. militära anläggningar) eller kasinon. Ibland kan det vara en fråga om att minska risken för olyckor eller att minska skadeverkningarna av inträffade olyckor. Kameran får inte utan särskilt tillstånd registrera ljud. Om man spelar in ljud utan personer som spelar in har vetskap om det kallas det hemlig avlyssning eller buggning. För att få spela in ljud under dessa omständigheter måste det finnas en skälig misstanke om brott som ger mer än två år i fängelse. Det måste alltså handla om särskilda skäl att övervaka en misstänkt person för att det ska vara tillåtet att spela in ljud, och starka skäl till varför man tror att personen i fråga skulle röra sig just på den plats där man spelar in eller använda sig av den kommunikationen man väljer att undersöka. En stor fråga på agendan är i vilken utsträckning staten ska ha rätt att övervaka personers internettrafik. Idag behövs ett domstolsbeslut om att få använda sig av avlyssning och detsamma gäller internetövervakning. För att få kartlägga och läsa en persons internetkommunikation måste det finnas en misstanke om brott som ger mer än två år i fängelse. Vad gäller DNA-register måste en person bli dömd för att dennes prover ska få lagras och provtagningen måste vara relevant för utredningen. Provet får heller inte användas för något annat syfte än för det syfte det togs och ska förstöras 6 månader efter det att det tagits.

Bilaga 2 (Experimentgrupp)

Följande undersökning är frivillig och är inte en del av undervisningen. Undersökningen är helt anonym vilket innebär att ingen kommer att få veta att du har deltagit eller vad du har svarat. Det finns inget rätt eller fel svar på frågorna. Det som efterfrågas är din egen åsikt, så svara individuellt.

Nedan följer en text och ett antal frågor på ämnet brottsbekämpning. Vänligen läs medföljande text först och besvara sedan frågorna.

Polisens befogenheter

Brottsbekämpning har alltid varit en viktig del av samhället. I dag har polisen tillgång till många olika tekniska verktyg för att förebygga och bekämpa brott, t.ex. övervakningskameror, avlyssning eller möjligheten att kartlägga en misstänkts internetkommunikation. Det är vanligt att övervakningskameror finns på banker, postkontor eller på allmän plats. För att få sätta upp övervakningskameror måste man ha tillstånd från länsstyrelsen. Om man vill sätta upp en kamera måste det vara i syfte att förebygga brott och kameran måste vara fast monterad i lokalen. Många privata företag väljer att sätta upp kameror vid exempelvis kassaapparaten. I de allra flesta fall måste man informera dem som rör sig på platsen om att kameraövervakning förekommer. Undantagen från denna regel är i de fall då det gäller trafiksäkerhet, betalstation för vägtullar, för samhället känsliga anläggningar (t.ex. militära anläggningar) eller kasinon. Ibland kan det vara en fråga om att minska risken för olyckor eller att minska skadeverkningarna av inträffade olyckor. Kameran får inte utan särskilt tillstånd registrera ljud. Om man spelar in ljud utan personer som spelas in har vetskap om det kallas det hemlig avlyssning eller buggning. För att få spela in ljud under dessa omständigheter måste det finnas en skäligen misstanke om brott som ger mer än två år i fängelse. Det måste alltså handla om särskilda skäl att övervaka en misstänkt person för att det ska vara tillåtet att spela in ljud, och starka skäl till varför man tror att personen i fråga skulle röra sig just på den plats där man spelar in eller använda sig av den kommunikationen man väljer att undersöka. En stor fråga på agendan är i vilken utsträckning staten ska ha rätt att övervaka personers internettrafik. Idag behövs ett domstolsbeslut om att få använda sig av avlyssning och detsamma gäller internetövervakning. För att få kartlägga och läsa en persons internetkommunikation måste det finnas en misstanke om brott som ger mer än två år i fängelse. Vad gäller DNA-register måste en person bli dömd för att dennes prover ska få lagras och provtagningen måste vara relevant för utredningen. Provet får heller inte användas för något annat syfte än för det syfte det togs och ska förstöras 6 månader efter det att det tagits.

Brottslighet

Människor som begår brott har alltid funnits men brotten blir för varje år fler och grövre. I storstadsregionerna inträffar det dagligen rån och överfall och de anmälda brotten ökar dramatiskt. Antalet våldsbrott tillsammans med brott av hot- och kränkingskaraktär har hittills ökat i Göteborg i år. Under perioden januari-mars 2008 har ca 3000 anmälningar kommit in. Det innebär att 51 personer varje dag anmäler att de har råkat ut för misshandel,

hot eller kränkning i Göteborg. Under hela 1975 anmäldes 7633 brott av denna karaktär. Förra året hade samma siffra stigit till 31 750 anmälda brott. Det är en ökning på ca 415 % på 32 år. Mörkertalet, det vill säga de som inte anmäler de brott de blivit utsatta för, är dock stort. Många som utsätts för våldsbrott vågar inte anmäla. Man är rädd för att behöva möta sina anfallare i rätten, på gatan eller att de senare ska hämnas. Detta fenomen gör sig särskilt tydligt när det handlar om organiserad brottslighet. Där är det få som vågar träda fram. I olika samhällsprogram ser vi skildringar om hur offer, som sedan vågar vittna mot sina förövare, tvingas lämna landet för att sedan inte kunna återvända på grund av rädslan och hoten från den organiserade brottsligheten. De känner att de aldrig kan vara säkra i Sverige igen. Offren måste fly landet, vittnen attackeras och hotas till tystnad, journalister vågar inte rapportera och åklagare trakasseras om de tar sig an fallen. För inte så längesedan fick en kvinnlig åklagare på Trollhättan ytterdörren bortsprängd till sitt hem i vad polisen tror var ett mordförsök. Detta bara för att hon tagit sig an ett fall där den anklagade tillhörde ett gäng. Organiserad brottslighet sätter skräck i hela samhället och polisen medger att de inte har kontroll över situationen. Bland annat blir polisen maktlös i att deras nu enda bevis, vittnena, inte vågar träda fram med rädsla för sina liv. Men det är inte bara enskilt utsatta individer som kan råka illa ut. I anknytning till postrånet vid Centralstationen i Göteborg tidigare i år placerades det ut bomber på flera ställen i runtom stan. Många människor riskerade då att skadas. Och det var inte längesedan en bilbomb sprängdes vid Vasaplatsen. Eller vem minns inte de tjugo skott som avlossades mot Aveny 10 i centrala stan en sommarnatt för fyra år sedan? Vem som helst kan drabbas av denna typ av våldsbrott som inte riktas mot en enskild person. Detta är en typ av samhällsterror som vi ser mer och mer av.

Bilaga 3 (Gemensamma frågor)

Följande frågor handlar om polisens befogenheter. Du kommer att få ett förslag presenterat för dig till vilket du sedan ska ta ställning. Ringa in det svarsalternativ som bäst matchar din åsikt.

1. Ett förslag från försvarsministern är att underrättelsetjänsten ska ha tillåtelse att systematiskt lagra och granska internetinformation som lämnar, och kommer till, Sverige. Hur ställer du dig inför ett sådant förslag?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Dåligt förslag

Bra förslag

2. I Sverige måste en person vara skäligen misstänkt för ett brott som ger mer än två år i fängelse för att det ska vara tillåtet att använda avlyssning. Nu är det på förslag att polisen ska få använda sig av avlyssning även i brottsutredningar som gäller lindrigare brott, vad tycker du om det förslaget?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Dåligt förslag

Bra förslag

3. Hur skulle du ställa dig till ett förslag som innebar att polisen fick använda sig av avlyssning på en plats om ett grovt brott hade begåtts men utan att det fanns misstanke mot en viss person?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Dåligt förslag

Bra förslag

4. I andra länder är det tillåtet för polisen att övervaka en viss person, oavsett vilken typ av kommunikation (t.ex. telefon) denne använder. Man behöver alltså inget nytt tillstånd från en domstol för att övervaka den misstänkte även om denne skulle byta ut sin telefon, byta omgivning etc. Vad tycker du om att införa det i Sverige?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Dåligt förslag

Bra förslag

5. För att få lagra DNA-prov måste personen ifråga bli dömd för brott. Det är på förslag att man ska få ta DNA-prov på misstänkta brottslingar utan att det har direkt relevans för utredningen av det specifika brottet. Vad tycker du om det förslaget?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Dåligt förslag

Bra förslag

6. Idag är det tillåtet för polisen att använda sig av buggning om det finns skäl att tro att en person ska uppehålla sig just på den platsen. Det är däremot inte tillåtet att bugga tidningsredaktioner eftersom en fri media är en grundsten i ett demokratiskt samhälle. Thomas Bodström vill ändra på detta eftersom olika gäng nu kan starta en tidning i sina möteslokaler som skydd för att polisen inte ska kunna övervaka dem. Hur ställer du dig till ett förslag som innebär att man får bugga tidningsredaktioner?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Dåligt förslag

Bra förslag

7. Enligt din uppfattning har antalet anmälningar av våldsbrott ökat i Göteborg de senaste 30 åren?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Absolut inte

Ja mycket

8. Hur oroad känner du dig över brottsligheten i samhället idag?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Inte alls

Ja mycket

9. Är du man eller kvinna?

Man

Kvinna

10. Vilket parti tycker du bäst om idag?

Vänsterpartiet

Moderaterna

Socialdemokraterna

Kristdemokraterna

Centerpartiet

Miljöpartiet

Folkpartiet

Annat parti/vet ej

11. Hur intresserad är du av politik i allmänhet?

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Inte alls

Mycket

Tack för din medverkan!